

A VE-GA Gyermek és Ifjúsági Szövetség
kiindulópontjai
a tudatos közösségfejlesztéshez¹

Írta:
Korom Pál
VE-GA Centrum

Szentes, 1989. szeptember 20.

¹ A konkrétumokat illetően ez az írás a VE-GA 1988 évi állapotát tükrözi.

TARTALOM

1. BEVEZETŐ	2
2. AZ IDEÁLIS EGYÉNI FEJLŐDÉS (SZOCIALIZÁCIÓ) LÉNYEGE ÉS MAI ELTORZULT VALÓSÁGA	3
Fogalmak:.....	3
A TÖRŐDÉS	3
1. <i>A család köre:</i>	3
2. <i>A család és az iskolarendszer köre:</i>	4
3. <i>A család, az iskolarendszer és a társadalom köre:</i>	4
3. EGYÉNI ÁLLAPOTJELLEMZŐK ÉS JELLEMZŐ IGÉNYEK. AZ EGYÉNEK BEVONÁSÁNAK MÓDOZATAI A JELLEMZŐ IGÉNYEIK SZERINT	5
4. AZ EGYÉNI ALAPIDENTITÁS HELYREÁLLÍTÁSÁNAK MINT A KÖZÖSSÉGFEJLŐDÉS KIINDULÓPONTJÁNAK LÉNYEGE	6
5. A KÖZÖSSÉGFEJLŐDÉS TELJES FOLYAMATRENDSZERE	8
6. A CSALÁDIAS VAGY CSALÁDSZERŰ KÖZÖSSÉG MINT MEGKERÜLHETETLEN KÖZÖSSÉGFEJLŐDÉSI FOK	10
7. ÖNTEVÉKENY-E A TEVÉKENYSÉG–KÖZÖSSÉG?	12
Mik a kamaszrangú tevékenység–közösség jellemzői?	12
8. AZ ÖNTEVÉKENY KÖZÖSSÉG ÉS A MOZGALMI ALAKULAT	13
Hogyan jön létre a mozgalmi alakulat és mik a jellemzői?	14
9. A POLITIKAI KÖZÖSSÉG, A POLITIKAI MOZGALMI ALAKULAT, A POLITIKAI NÉPMOZGALOM ÉS A POLITIKAI PÁRT	15

1. Bevezető

Problémáink meghaladása, a fejlődés feltételeinek biztosítása és maga a fejlődés megkívánja valamennyi állampolgár alkotó részvételét ezekben a folyamatokban. Ezt kényszerekkel kiváltani nem lehet (sem gazdasági, sem társadalmi-politikai eszközökkel).

Maga a részvétel pedig nem lehet csak egyéni vagy általában társadalmi (állami) szintű, mert a problémák döntő hányada sem egyéni és általában társadalmi. Többségük esetében — a megoldásukra — az érintettek megszerveződése szükséges.

Nem véletlen tehát az, hogy a civiltársadalom kialakulásának legszembetűnőbb jelensége a szövevényes érdekeket és igényeket kifejező szerveződés- és szervezet-szövevény.

Ez az ún. humán-infrastruktúra nélkülözhetetlen alapja a demokratikus, állampolgári politikai szervezetek kialakulásának, a politikai — valóban tömeg- — párt(ok) kifejlődésének, egy valóban népképviselői és plurális demokrácia létrejövetelének.

Alapvető feladat tehát az emberi közösségeknek — mint a humán-infrastruktúra alapelemeinek — a létrehozása, ezek szerveződésének és fejlődésének segítése.

Kevés azonban a pusztán szóbeli — kinyilvánítása egy olyan társadalmi közegben, amiben a közösségi élet lepusztulása változatlanul trend, és amiben nincs idő a humán-infrastruktúra sokszázéves kifejlődésére.

A közösségek lepusztulása azonban olyan probléma és a közösségfejlesztés olyan feladat, aminek alapos vizsgálata és megoldása lehetséges és szükséges.

Ennek eredményeként — a fentiekén kívül — számolni kell néhány további kiindulóponttal:

- A közösségszerveződés és -fejlődés összetett, időt igénylő folyamat.
- A közösség maga — a keretein belüli egyéneknek ill. összességüknek — a környezete egyéneivel, csoportjaival való kapcsolatrendszerében létezik (egyúttal annak függvénye is). A társadalmi környezet fejlődése, fejlesztése tehát nélkülözhetetlen feltétele a közösség fejlődésének.
- A csoportot alkotó egyéneket ill. a környezet egyéneit meghatározóan a gyermekkrangúság — az önállóság, a vállalkozási és szerveződési készség hiánya — jellemzi, semmiképpen a demokratizmus.
- A szervezésre, vezetésre, fejlesztésre vállalkozók jelentős többsége maga is küszködik a fentiekkel, illetve a megfelelő elméleti, módszertani és gyakorlati ismeretek hiányával.
- Ezeket az ismereteket — éppen az előbbiekből adódóan — nem tudományosan, hanem olyan egyszerűen és gyakorlatra orientáltan kell megfogalmazni, hogy azt bárki megérthesse, használhassa.

Írásom célja tehát az, hogy olyan elméleti, módszertani, de mindenképpen gyakorlatias segítséget nyújtson a közösségfejlesztéshez, ami bárkinek lehetővé teszi az ezzel való sikeresélyű próbálkozást.

Mik vállalkozásunk határai, keretei?

- Nem vagyunk sem nevelési szakemberek, sem társadalomtudósok, ezért nem vállalhatjuk a kritériumaiknak való megfelelést
- leírásunk — terjedelmi korlátok miatt — áttekintő jellegű
- a leírt rendszerek nem véglegesek, hanem maguk is fejlődnek
- speciális gond az általunk használt fogalomrendszer, aminek értelmezésére azonban súlyt helyezünk.

2. Az ideális egyéni fejlődés (szocializáció) lényege és mai eltorzult valósága

Fogalmak:

- **Identitás:** egyén, illetve kisebb-nagyobb társadalmi csoport hely-, cél- és feladattudata.
- Identitásminta: az ideológiák által azonosulásra kínált általános hely-, cél- és feladattudat.
- **Politikai szocializáció:** a szocializációs folyamatnak az a metszete, aminek mentén kialakulnak a politikai beállítódások, a közéletiség, a politikai kultúra és a politikai tudat.
- **Feladattudat:** tudata annak, hogy kötelesség, fontos és jó a megfogalmazott feladatok megoldása.
- **Hivatástudat:** tágabb értelemben az egyénnek a társadalomhoz való aktív viszonyát fejezi ki, szűkebb értelemben annak a tudatát, hogy lényegi feladata egy adott tevékenység-együttes végzése.
- **Személyiség-rangok:** a személyiségek és közösségeik fejlettségének a négy következő szempont szerint megállapított szintjei:
 - identitásuk állapota
 - tevékenységük tartalma és a hozzá való viszonyuk
 - ügyintézési (politizálási) készségük és tevékenységük minősége
 - emberi kapcsolataikhoz való viszonyuk

A személyiségrang szintjei: felnőtttrangú

kamaszrangú

gyermekrangú

csecsemőrangú

- **Regeneráló rendszer:** egy kívánatos (normális) állapotot helyreállító rendszer

* * *

A TÖRŐDÉS

Az egyén fejlődésének ideális kibontakozásához a környezetének vele való értelmes TÖRŐDÉSE szükséges. Mik a kívánatos TÖRŐDÉS tartalmi és az egészséges fejlődés ismérvei a táguló környezet egyes meghatározó szintjein, köreiből?

1. A család köre:

- Közelebbi és távolabbi múltjának, jelenének, elképzeléseinek (identitásának) közvetítése.
- Részvétel a társadalmi példák, értékek közvetítésében (pl. mesékkel, regékkel, olvasmányokkal).
- Világos elvárások megfogalmazása, önálló, felelős feladatok adása. Közös tevékenység, játék.
- Okos megértés, meleg érzelmi háttér (mint az önállósodás alapja).

Politikai szocializációs metszet: többek között politikai vonatkozású ismeretek, beállítódások, értékek közvetítése.

Legfontosabb ismérv a hatéves korra kialakuló iskolaérettség — ezen belül a kialakult feladattudat —, vagyis a csecsemőrangúság meghaladása.

2. A család és az iskolarendszer köre:

(Az előzőekkel kölcsönhatásban és azok fejlődő tartalma mellett.)

- Olyan tudás, illetve tanulási- és munkakészség kifejlesztése, ami módot nyújthat a normális megélhetésre, a tevékenységigény kielégítésére.
- Problémamegoldó késztetés és készség kialakítása (egyéni, közösségi).
- Beilleszkedés a kollektív természetű társadalmi gazdaságba (társadalmi identifikáció).

Politikai szocializációs metszet: Az állampolgári kultúra, a közéletiség és a politikai elkötelezettség kialakítása, kialakulása.

Sikerismérv a hivatástudat kialakulása, a gyermek- majd a kamaszrangúság meghaladása.

3. A család, az iskolarendszer és a társadalom köre:

(Az előzőekkel kölcsönhatásban és azok fejlődő tartalma mellett.)

1. A tevékenység szerinti értékelés biztosítása az, ami lehetővé teszi, hogy a hivatástudat önerősítő hivatott tevékenységben valósulhasson meg, és hogy az egyén felnőtttrangú lehessen, a társadalomba integrálódva. Ez sem garantálja azonban azt, hogy a hivatott tevékenysége és a felnőtttrangúság tartalma egyben haladó is.
2. Ezért meghatározó jelentőségű az, hogy az ideológiák olyan valóban tudományos és haladó identitásmintákat nyújtsanak azonosulásra, ami lehetővé teszi a haladó politikai tudat kialakulását és garantálhatóvá a hivatott tevékenység haladó voltát.

* * *

A sikerismérvek tömeges hiánya közismert.

Az általános iskolába lépők tömegeinél probléma az iskolaérettség, a feladattudat hiánya.

A hivatástudatúak és a hivatott tevékenységet végzők számának csekélységét mindenki maga is felmérheti környezetében. Manapság pedig már azzal is szembekerültünk, hogy a hosszú időn át hivatott tevékenységet végzettek nagy része sem (csak) haladó tevékenységet folytatott.

Mindennek oka az, hogy a vázolt TÖRÖDÉS-követelményeket a családok többsége, az iskolarendszer és a társadalom nem tudja biztosítani.

Az eltorzult szocializációs rendszerben *elértéktelenednek a nemes érzelmek, a TUDÁS és a MUNKA, amikkel a problémák alapvetően fel- és megoldhatók.*

A problémákkal szemben tehetetlen, atomizált egyén pedig védekezésként közönyösségbe húzódik — akarva, nem akarva alattvalóvá válik.

A védekező jellegű közönnyel jellemezhető, csecsemő- és gyermekrangú emberek képtelenek közösségekbe szerveződni.

A közösséget akaróknak tehát meg kell haladniuk ezt a problémát magukban, egymás közt és a környezetükben.

A fentiek tudatosulása azonban késztetést gerjeszt és lehetőséget is nyújt a torz szocializációs rendszerből való kitörésre, egy regeneráló rendszer kialakítására, működtetésére. Ez egyben a közösségek létrehozásának feltétele és útja.

Mielőtt azonban a VE-GA által működtetett regeneráló rendszer lényegére térnénk, célszerű előbb az ebbe bekerülők állapotát jellemezni, és megfogalmazni a bevonásuk lehetséges módozatait.

3. Egyéni állapotjellemzők és jellemző igények. Az egyének bevonásának módozatai a jellemző igényeik szerint

Az egyéneket változó igényeik megfogalmazódása, kielégítése köti egy közösségbe. Igényeiket — azok tudatossági fokát — és részvételüket azonban alapvetően határozza meg a személyiségük állapota, „rangja”. Ennek felmérése mégis rendre elmarad, illetve irreális. A vezetők többsége elveti — ha számol ezzel egyáltalán —, hogy az őt elfogadók egy része gyermek- illetve kamaszrangú, és a felnőtttrangú kölcsönösséget erőlteti.

Nem számolnak azzal sem, hogy *a csoportok többségében nemcsak egyenrangú személyiségek találhatók, így közöttük a (klasszikus) demokrácia szükségszerűen válik manipuláló rendszerré.*

Mi jellemzi a közösségekbe bevonandók jelentős hányadának (esetenként többségének) az állapotát?

- Identitáshiány illetve -zavar,
- kielégítő illetve értelmes tevékenység hiánya,
- az egyéni és nem egyéni ügyek intézésére való képtelenség,
- kapcsolatteremtésre és -rendezésre való képtelenség,
- az önállóság, a szerveződési, vállalkozási és demokratikus készségek, igények hiánya és fejletlensége.

Személyiség-állapotuk szerint tehát csecsemő-, gyermek- és kamaszrangúak. A felnőtttrangúak teljességigényével szemben mi jellemzi az ő igényeiket?

- *Csecsemőrangúak:* kifejezetten személyre szóló és egyszemélyi törődés, egyénenkénti tartalommal (a vegetatív életfunkciók, az ösztönök, az érzelmi kapaszkodók nyújtása körében) — közösségbe nem vonhatók.
- *Gyermekrangúak:* egyszemélyi és közösségi törődés családszerű közösségben (a család törődési tartalmainak körében)
- *Kamaszrangúak:* az önálló — egyéni és közösségi — értelmes tevékenység és az előző részben megjelölt bármely vagy összes szocializációs igény.

Néhány fontos megjegyzés a fentiek kapcsán:

- A manuális és játékos tevékenységek mellett, a kifejezetten gyermekrangú személyekben is él valami homályos vágy értelmes, „nagy” tettekre. Ezért a felszínen értelmes tevékenységet igénylőknek (kamaszrangúnak), sőt teljességigényűnek (felnőtttrangúnak) is tűnhetnek. Nem létezik azonban számukra olyan tevékenység, ami eléggé vonzó és „nagy” lenne ahhoz, hogy saját igényükből vegyenek részt benne.

Jellemző viszont az, hogy a velük törődő kedvéért (illetve játékból vagy szórakozásból) egészen komoly (politikai) tevékenységet is végezhetnek, és ez ismét fedheti lényegi gyermekrangúságukat.

- Az értelmes tevékenységek kielégítik a kamaszrangúak igényeit, de konfliktusokat és kudarcokat is termelnek. Egy közösség akkor születik meg igazán, amikor kudarcokat úgy visel el (segít elviselni), hogy a tagjai nem esnek vissza a gyermekrangúságba, sőt képes azokat a felnőttangúvá válás irányába ható erővé változtatni.
- A tagok állapotának, meghatározó igényeiknek, a fejlesztő-fejlődő rendszer lényegének a tudatosítása, a tevékenységek célszerű megválasztása a fejlődési folyamatokat nagyon felgyorsítja.
Az egyes igényszinteket azonban nem lehet megkerülni, nem válhat senki azonnal és átmenetek nélkül felnőttangúvá.

A bevonás módját alapvetően határozza meg a bevonni kívánt egyén személyiségrangja, meghatározó igénye (illetve egyes jellemző konkrét képességei, igényei, tevékenységei).

Gyermekrangú — meghatározóan törődésigényű — egyén bevonása csak *a számára családszerűként megjelenő közösségbe lehetséges, amelynek egy tagja testvérként, apaként vagy anyaként törődik vele.*

Kamaszrangú — meghatározóan tevékenység-igényű — egyén bevonásának útja olyan tevékenységek indirekt, az erőszakosságnak még csak az árnyékától is mentes felkínálása, amelynek három jellemzője van:

- megfelel képességeinek, igényeinek, gyakorlatának;
- nyilvánvaló értelme, hasznossága van;
- ha közvetve is, de hiteles „nagy” célt szolgál.

(A tevékenység-igényű felnőttangúak bevonásának az útja, a nyílt, egyértelmű megbeszélés, amiben kölcsönösen tisztázhatók az álláspontok, igények, célok és lehetőségek.)

A gyermekrangúak bevonása azonban csak a kezdete lehet közösségivé és felnőttangúvá fejlődésüknek. Amennyiben nem találnak a közösségben olyan saját helyet, célt és feladatokat — egyszóval saját identitást —, ami számukra kielégítő, akkor beletartozásuk formális, időleges lesz.

A közösségben első feladat tehát a torz és hiányos szocializáció felszámolása és — a személyiség-regeneráció első lépéseként — az ún. alapidentitás kialakítása. Ez egyben a közösségfejlődés kiindulópontja is egy új csoport kialakítása esetén.

4. Az egyéni alapidentitás helyreállításának mint a közösségfejlődés kiindulópontjának lényege

Minden embernek — tudattalanul is — alapvető szükséglete, hogy eligazodjon a környezetében, és hogy olyan helyet foglaljon el annak viszonyrendszerében, ahol számára élni jó. (Ki)alakuló helyzete, egyénisége, szükségletei és problémái tükrében alakítja viszonyát környezete egyéneivel, csoportjaival. Ezek között találhat olyanokat, akiknek törekvéseiben önmagára ismer, akikkel azonosul.

Az önmagára ismerés folyamatában megfogalmazódó és változó hely-, cél- és feladattudat, szerepvállalás az identitás, annak markáns érzelmi vetületeivel.

A felnőttangúvá válás folyamatában az első és meghatározó közeg a család, az identifikáció szempontjából is. A családban a gyermek annak identitástartalmait — kvázi — használja. A dolgok magában való elrendezését és önmagának a dolgokba való elhelyezését a gyermek ezek szerint végzi.

Ez a belső rend, illetve a környezethez így alakuló viszony két szempontból is alapvető jelentőségű. Egyrészt alapvető, mert a dolgokban való folyamatos rendteremtés változtatja az

információkat ismeretté, az ismereteket pedig tudássá — ezen keresztül identitás-teremtő erővé. Másrészt azért alapvető, mert a család identitás-tartalmai alapján kialakuló viszonyainak tapasztalatai teremtik meg az önálló viszonyalakítás beállítódásait, készségeit, az egyéni identitás kialakulásának, alakításának lehetőségeit.

Zavaros, torz identitású, érzelmileg elsivárosodott, a gyermekkel nem törődő családban a gyermek elveszik a dolgok és az emberek jeltelen tömegében. Nem tudja, mi a fontos, mi jó, mi helyes és mi nem. Megfelelő kapaszkodó híján magányossá válik, bezárkózik, küszködik és ezt viselkedési reakciói is tükrözik.

Az iskolarendszerbeli pályafutás során a környezet szinte parttalanul kitágul. A ma „világtörténelmi sorsra jutott” egyénének az egész világ dolgait is el kell rendeznie magában, és az egész emberiség viszonylatában is helyet kell találnia, foglalnia. Mindezt pedig úgy kell megtennie, hogy ne mondjon ellent mindannak, amit a dolgok szűkebb köreiről gondol, ami helyet ezekben elfoglal. Sőt, ezeknek összhangban kell lenniük. Ebben nélkülözhetetlen a konkrét nemzeti-társadalmi identitásmenták szerepe, aminek folyamatos újjáalkotása ideológiai feladat. Ezek helyes voltát maga a társadalmi gyakorlat igazolja vagy cáfolja. A megfelelő identitásmenták hiánya illetve csődje általános társadalmi identitásválsághoz vezet.

Amennyiben az egyén nem képes illetve a fentiek miatt nem lehet képes szilárd pontot (identitást) találni a világban, akkor őt forgatja ki magából a világ. Az identifikáció jellemzője tehát az, hogy az egyén számára minőségileg bővülő, de önmagában is minőségileg változó világban kell működni, kell működtetni.

Önmagában nem garancia az identitás folyamatosságára az identitás pillanatnyi valósága sem. Amennyiben egy új helyzetre, vagy a kibővült környezet kérdéseire az egyén nem talál (nem találhat) választ, az identitás válságba, közönybe, sőt elidegenedésbe, lázadásba sodorhatja.

Mi a torz szocializációs folyamatban az, ami örökös gyermekségre kárhoztat? Pontosan az, hogy már a családban felszámolódtak az identifikációs mechanizmusok. Az iskolarendszer és a társadalom pedig az identitás hiányait, zavarait, torzulásait még fokozza is az információ-dömpinggel, az ellentétes parancsokkal, a társadalmi csapdákkal, az elvek és tények ellentmondásaival és az identitásmenták csödjével.

Azok számára, akik közösséget alapítanak, fejlesztenek, alapvető jelentőségű annak felismerése, hogy a csoportba kerülő egyének meghatározó problémája az identitáshiány illetve annak mélyreható zavarai, torz volta.

Az együttműködés lehetőségeit ez és a védekező jellegű KÖZÖNY hihetetlenül behatárolja. Alapvető feladat tehát egy, az együttműködés kibontakoztatásához elegendő minimális, úgynevezett alapidentitás kialakítása. Csak így lehetséges az, hogy olyan viszonyuk alakuljon ki a dolgokhoz és egymáshoz, ami már lehetővé teszi önnön állapotuk tisztázását, önmaguk és egymás további identifikálását. Az alapidentitás kialakítása teszi tehát lehetővé az egyénnek azt, hogy autonóm módon építse ki önmaga felnőttangú identitását, ennek megfelelő nézetrendszerét, emberi viszonyait.

* * *

Az alapidentitás helyreállítására (ami a személyiség-regeneráció alapelemét is jelenti) a következő eljárásmodokat használjuk:

- A meghatározóan gyermekrangú egyéneket családszerű közösségbe vonjuk be. Itt a vele személyre szólóan foglalkozó felnőttangú egyének identitását, identitásmentáit kapja — kvázi használatra.

Ez bármilyen tevékenység keretében történhet, — lehet tehát akár magas színvonalú politikai munka is —, de tudatosítani szükséges azt, hogy a

gyermekrangú egyén ezt mindenekelőtt nem saját igényéből, hanem a vele törődők kedvéért csinálja.

- A csoportba meghatározóan kamaszrangúként bekerülők alapidentitásának helyreállítását olyan csoportos tevékenység segítheti, ami megfelel a csoport „ideológiájának” és számukra lelkesítő, nyilvánvalóan helyes. A tevékenység maga nyújt szerepeket, célokat feladatokat, amelyekben „nagy” szerepek, célok és feladatok is közvetítődnek.

A legbeváltabb tevékenységformák jelenleg a mentálhigiénias és menedzser-tréningek, a közös és színpadi játékok, a zenéhez és tánchoz kapcsolódó tevékenységek.

- A speciális érdeklődésűek, műveltségűek és igényűek speciális lehetősége a gondolkodói műhelymunkába való bevonás, részvétel, amiben az egyes folyamatok, helyzetek, szerepek, célok és feladatok önmagukban is valamilyen aspektusból való, azonosító erejű vizsgálatok tárgyai.

A VE-GA egy sor ilyet működtetett és működtet: például előadói, történelmi és politikai elemző, diákmozgalmi és konfliktus-műhelyt.

5. A közösségfejlődés teljes folyamatrendszer

A teljes folyamatrendszer ideáltipikus felvázolása érdekében a következő két feltételezésből indulok ki:

- A közösségfejlesztési, -fejlődési folyamatba bevontak valamennyien közel azonos korú, állapotukban identitáshiánnyal, igényeikben TÖRŐDÉS-igénnyel jellemezhető gyermekrangú egyének.
- A bevonást, illetve a közösségfejlesztést, -fejlődést irányító egyén felnőttkorú, rendelkezik a szükséges elméleti, módszertani ismeretekkel, készségekkel, illetve gyakorlati tapasztalatokkal (gyakorlott tudatossággal).

Az ideáltipikus fejlődési fokok a következők:

1. A vezető által összefogott, **védekező jellegű közönnyel jellemezhető egyének csoportja:** A vezető mindegyikkkel külön épít ki kapcsolatot, amiknek konkrétumegyüttése más és más, de lényegében arra irányul, hogy az illetők a vezetőt elfogadják, vele szemben feloldódjanak a védekező reflexeik, sőt bizalommal nyílnak meg felé. Az érintettek mint a vezető ismerősei, barátai, pártfogoltjai kerülnek egymással kapcsolatba.
2. **Családszerű közösség:** A legideálisabb esetben a vezető a saját otthonában, a saját családjába vonja be mindinkább — külön-külön — az érintetteket. Bármilyen otthonos hely is megfelelhet erre. Itt a mind gyakrabban megjelenő egyének egyre többet és többen találkoznak, mind több az együttes vagy egymással összefüggő tevékenységük, mind erősebb a kapcsolatuk.
Mindennek közös alapját az adja, hogy a vezető — a „családfő” — irányításával jelölődik ki a körön belül a helyük, céljaik, feladataik, illetve valamennyien a vezető identitását „használják” a dolgok tágabb köreinek magukban való elrendezésére.
3. **Problémaközösség:** A védekező jellegű közöny falai mindinkább leomlanak a csoporton belül, aminek tagjai egyre inkább megnyílnak, megnyilvánulnak

egymásnak, rácsodálkoznak egymásra. Már nemcsak magukra van figyelmük, hanem észreveszik egymás baját, problémáit is. Igen sok mindentől függ az, hogy milyen probléma, problémaegyüttes mentén zajlik le először egy egymással való azonosulási folyamat, és hogy az eredeti csoportból kiket fűz ez össze. Az azonosító erejű probléma azonban mindenképpen valódi közösség — a problémaközösség — kialakulásának forrása.

4. **Akcióközösség:** Talán a legkomolyabb minőségi változás a közösségfejlődési folyamatban az, amikor a problémaközösséget alkotókban kialakul a közös cselekvés igénye, megfogalmazódik egy közös akció célja, megvalósításának folyamata és megvalósul az első akció.

A vezető felelőssége ismét igen nagy, hiszen az önálló, de főleg a közös cselekvésben járatlan közösség képtelen tevékenységének valóban sikeresélt biztosító megtervezésére, megvalósítására. A sikerre pedig szükség van a továbblépéshez.

5. **Tevékenység-közösség:** A megélt siker, az együttműködés élménye kialakítja a folyamatos tevékenység, együttműködés igényeit, készségeit, gazdagítva, kiterjesztve mindkettőt.

A közös tevékenység rendszerbe szerveződik, szervezeti jegyek alakulnak ki. Szerepek különülnek el egyéni igények és képességek szerint, részcélokkal, részfeladatokkal. Megjelennek az egyéni identitás elemei, amelyek a közös tevékenységben értelmeződnek. Az egyének specializálódása, valódi egyéniségük, egyediségük kifejlődésének megkezdődése megköveteli az együttműködés tökéletesítését, főleg a döntések meghozatalának tekintetében.

A szükségszerűen megjelenő különvélemények és különérdekek nélkül visszaépíthetik, felbonthatják a közösséget.

6. **Érdekközösség:** A részérdekek mellett meghatározó elemként jelenik meg a közösségek életében a közös érdek, ami jelentősen megkönnyíti egy magasabb közösségi összhang megteremtését, egy erősebb mi-tudat kialakulását.

Közös érdek a közös tevékenység eredményének érvényesítése és hogy a környezet visszaigazolja annak értékes voltát.

Előfordulhat, hogy az egyéniségfejlődés és a kamaszrangúság által zilálttá váló közösséget hosszabb-rövidebb ideig csak a tudatosult közös érdek tartja össze.

7. **Önálló vagy öntevékeny közösség:** A környezete felé szükségszerűen megnyilvánuló tevékenység- illetve érdekközösség egyre intenzívebb, sokoldalúbb kapcsolatokba kerül azzal. Ezeken keresztül a környezet sokoldalú és egyre intenzívebb befolyást is gyakorol rá.

A formálódó sokoldalú függőség megtapasztalása, tudatosulása létrehozza azt a közös igényt, hogy függetlenítsék magukat ezektől a hatásoktól, hogy ellenőrizzék, befolyásolják, kihasználják ezeket.

A közösség szerves kapcsolatok kialakítására törekszik, egyszersmind relatíve elhatárolódik, önállóvá, öntevékennyé válik a környezetével való viszonyában.

8. **Politikai közösség** (Csak egy mozgalmi alakulat centrumában fejlődhet ki): A közösség folyamatosan képes önnön helyének, céljainak és feladatainak (identitásának) meghatározására, korrekciójára. Képes ügyei rendezésére, képviselésére, érdekei érvényesítésére és ez igénye is. Nem elégszik meg

azonban az önkorrekcióval, hanem tudatosan törekszik környezete számára kedvező átalakítására is.

Viszonylag stabil, tervezhető fejlődési fokok a családszerű, a tevékenység- és az öntevékeny közösségi fok (a politikai közösség teljes egészében önmagát szervezi). Visszatérő, állandó vitatéma a VE-GÁ-n belül illetve a partnereink körében az, hogy megkerülhető-e, és ha igen, akkor milyen feltételekkel a családszerű közösségfejlődési fok. A következő részben erre a kérdésre próbálok választ adni.

6. A családi vagy családszerű közösség mint megkerülhetetlen közösségfejlődési fok

A családszerű közösségben a „családfői” szerepeket betöltő vezetőre nagy feladatok, komoly terhelés hárul. Alapvető követelmény ugyanis a mindenkivel való, személyre szóló, sokoldalú törődés, az otthon hiányainak, elmaradt produktumainak pótlása. A fentiek szükségszerűségét két szempontból kérdőjelezik meg.

Egyrészt sokan állítják, hogy ezt lehetetlen felvállalni, és ha ezt valaki mégis megteszi, az önmaga és saját családja rovására teszi.

Másrészt ellenzői ennek azok, akik szerint ez a fiatalok gyerekké való lefokozását és ilyen állapotban való tartásukat eredményezi, vagyis pontosan ellentétes a felnőttangúság céljával (már ha nem eleve az a véleményük, hogy ez a fiatalság, ez a nép már felnőtt).

Vitázni természetesen lehet, de ez nem változtat azon a tényen, hogy a világban elveszett, magányos, a védekező jellegű közönnyel jellemezhető, kifejezetten törődésigényű fiatalokat semmi más nem érdekli igazán, csak ez. Tudattalanul is mindazt keresik először, amit a családban nem kaptak, kapnak meg, vagy elvesztettek illetve elvesztenek, elveszteni vélnek. Ez a kor ráadásul egybeesik a kamaszkor zavaaraival, elszakadási folyamataival, a kortárs csoportok ösztönös keresésével, a beköszöntő nagy barátságok és szerelmek születésével.

Ezek az érzelmekben kifejeződő, ritkán és alig megfogalmazott problémák, gondok és maguk az érzelmek tömegesen jellemzők és meghatározók.

A családszerű közösség csak azok számára nélkülözhető, akik olyan családban éltek, élnek, ami képes funkciói teljesítésére. Gyermekrangú családok gyermekrangú gyermekeinek nélkülözhetetlen közeg fejlődésük kibontakoztatására.

Mik a törődés tartalmi, elemei, hogyan csökkenthetők a vezetők terhei?

- *Az otthonos környezet megteremtése:* ideális az, ha a családszerű közösség magja egy ideának is megfelelő család, és ha az otthon az ő otthonuk. Ez azonban valóban ritka lehetőség (és vállalás). A potenciális „pótapának”, „pótanyának”, „póttestvérnek” gyakran saját lakása sincs. Ez esetben egyszerűen olyan környezetben való rendszeres találkozássra kell törekedni, amely lehetővé teszi a meghittséget. Célszerű a saját otthon tehermentesítése is ilyen megoldásokkal (rendszeres találkozás kirándulásokon, sporteseményeken, egyéb rendezvényeken, esetleg rendszeres, barátságos környezetben zajló beszélgetéseken).
- Bármikori elérhetőség (ill. ennek tudata) biztosítása.
- Az emberi kötések tudatos formálása (menedzselése):
 - lehetőség szerinti kapcsolatteremtés a családdal, hatás arra, a gyerek családtagjaival való kapcsolatának alakítása, erősítése;
 - mély, emberi kapcsolat kialakítása a vezető és a „gyerekek” között;

- többirányú kötődés kialakítása, menedzselése más felnőttekkel, barátokkal;
- felnőtttragú „bizalmas” „szerzése” a mindennapi élet színterein (például az iskolában);
- az egymáshoz kötődés formálása, menedzselése, bátorítása (közösségfejlődés, párkapcsolatok, barátságok);
- segítség a problémás ügyek tudatosításában, valamint megoldásában, intézésében;
- egy állandó tevékenységkínálat biztosítása, orientálás a próbálkozásokra (megbízások).
- fejlett empátia és türelem.

Alapvető cél az, hogy a családszerű közösség résztvevői olyan szinten legyenek képesek a dolgok önmagukban való elrendezésére illetve önmaguknak a dolgokban való elhelyezésére, hogy ezt „táguló” világukban egyre inkább önállóan legyenek képesek folytatni (kialakuljon az alapidentitásuk).

Önmaguk beazonosításának első minőségi lépcsője egy vagy több olyan probléma beazonosítása, amit a sajátjuknak (is) éreznek, ami az önmagukkal való azonosulásuk meghatározó momentuma.

A problémalátásban, megfogalmazásban járatlan résztvevők azonosítási forrásai a környezet aktuális, általános (és ezért egyszerű) nézetei, divatai, problémái, a vezető(k) nézetrendszere illetve egymás formálódó nézetei, személyisége (azaz „tükrök” egymásnak).

A családszerű közösségben szükségszerű az, hogy az elsőként megfogalmazódó, egyéniként tudatosuló problémák a valóságban nagyobb, általánosabb, közös problémák, és ezek mentén kibontakozik az egymással való azonosulás, kialakul a problémaközösség.

Amennyiben tehát olyan gyermekrangúak kerülnek a fejlődési folyamatba, akiknek esetében a család csődöt mondott, elkerülhetetlen a családszerű közösség kialakítása. Ritka azonban az az eset, amikor a fejlődési folyamat kiindulópontja egy vezető és gyermekrangú egyének együttese.

A fejlődési folyamatba rendszerint több tevékenységigénnyel jellemezhető kamaszrangú is bekerül, illetve a bekerülők már ún. szerves közösségbe — ideális esetben felnőtttragú közösségbe — kerülnek be.

- Amennyiben a fejlődési folyamatba bekerülők között kamaszrangúak találhatók, súlyuktól függően a fejlődési folyamat jelentősen felgyorsítható.
- Amennyiben a kamaszrangúak súlya a csoportban eldöntően meghatározó, a kezdet kezdetétől megcélozható a tevékenység-közösség megvalósítása, tehát nem okvetlenül szükséges a családszerű közösség kialakítása.
- Szerves közösségben (tevékenység- illetve ennél fejlettebb közösség) sajátos automatizmusok szolgálják a bekerülők identifikálását, fejlődését, beilleszkedését. Kapcsolatrendszerét a következők jellemzik:
 - *közvetítődési láncok (identitásláncok)*, amelyek olyan személyi kapcsolati láncokon keresztül valósulnak meg, melyek szellemileg és érzelmileg is összekötik a bonyolultabb és fejlettebb illetve az egyszerű, „tudattalan” személyiségeket;
 - *fakultatívitás*, ami a fejlődési folyamatában szükségszerűen konkretizálódó és differenciálódó igények, valamint a tevékenységek szerinti választási lehetőség eredményeként alakul ki;
 - az, hogy a közösség egyben *komplex nevelési közeg* (a vezető szakmai irányításával).

Kövessük azonban tovább az ideáltipikus fejlődési folyamatot az akcióközösségi fejlődési foktól.

7. Öntevékeny-e a tevékenység–közösség?

Az akcióközösségi fejlődési szint eléréséig a csoporton belüli kapcsolatokat meghatározóan jellemzi az, hogy minden résztvevő és a vezető között külön-külön kapcsolat van. Az egymás közötti — a vezető „megkerülésével” — kiépülő kapcsolatok vagy nincsenek, vagy fejletlenek.

Az akcióközösségi szint az, amikor a vezető először kerül a résztvevőkkel mint együttessel viszonyba. Ez az első valóban közösségi „vizsgálata”, és az akció sikere mégis alapvetően tőle függ. A csoport ugyanis csak igen korlátozottan képes a konkrét célok, feladatok meghatározására, a feltételek felmérésére, a tevékenység megszervezésére és korrekciójára. Döntő momentum a túlvállalás elkerülése illetve az aprólékos, személyre lebontott szervezés (egyénre szóló törődési karakterrel).

Legalább ennyire fontos azonban az alapos, közös értékelés (a siker intenzív megélése) és az élmény mihamarabbi (két héten belüli) megerősítése újabb akcióval.

A cél az, hogy igényné váljon a folyamatos közös tevékenység, megvalósuljon a tevékenység–közösség.

Öntevékeny-e a tevékenység–közösség? A kérdés nem véletlen, hiszen a hibás válasz, tudniillik, hogy igen — bár a kérdésre a válasz még nincs tisztázva az illetékesek körében — a KISZ-ben 1986-ban kibontakozó öntevékeny közösségi „boom” összeomlásához és a KISZ óriási presztízsveszteségéhez vezetett.

Az összeomlás oka végeredményben az volt, hogy a százával megalakított tevékenység–közösségek relatív önállóságuk miatt olyan tömegű és minőségű felnőttangú segítséget igényeltek volna, amit az iskolarendszer, a KISZ és a társadalom más tényezői még akkor is képtelenek lettek volna biztosítani, ha ennek szükségessége tudatosult volna.

Mik a kamaszrangú tevékenység–közösség jellemzői?

Az önmegtapasztalás, a növekvő önismeret, az igények, készségek közelítő beazonosítódása gyors differenciálódást indít el a csoportban, miközben mind egyéni, mind csoportszinten bonyolultabb, összetettebb tevékenységek váltják fel a régieket. A tevékenység-együttes az előbbieken okán szükségszerűen alakul át együttműködő és vetélkedő egyének munkamegosztásává.

Szerepharcokon keresztül formálódik a szereposztás, ami az egyének és a részcsoportok érdekkülönbségeit hozza felszínre, elkülönülési tendenciákat hordozva.

A kamaszrangú közösség zömmel kamaszrangú egyénei között emiatt is felértékelődnek és könnyen szélsőségessé válnak az érzelmek. Külön tehertélt jelent az, hogy a környezet rendszerint ebben az időszakban figyel fel a csoportra és avatkozik az életébe akarva-akartalanul. Reálisan szemlélve — változatlanul — ellenséges azzal, mert leküzdhetetlenül politikaiként érzékeli és azzá igyekszik manipulálni. (Mi több, a mai reformlégkörben a közösség tagjai részéről is erős lehet az önmagát politikaivá szervező akarat.)

A keletkező nagyszámú konfliktus kezelésére a tevékenység–közösség csak korlátozottan képes. A vonzerő növekedésének eredményeként belépőkkel szemben erősen nő a kiválók száma, ami azonban könnyen visszabonthatja a csoportot.

Lépten-nyomon áthangelődnek a belső kapcsolatok, szövetségek épülnek, bomlanak, és képződésük könnyen klikkesedésbe csaphat át. A részcsoportok, mivel képtelenek a

problémáikat demokratikusan rendezni, kezelni, a hazugságoktól az érzelmi zsarolásig és a fizikai erőszakig hajlamosak lehetnek minden fegyvert bevetni.

A vezető szerepe — ismét másként — változatlanul meghatározó, miközben a befolyásolási lehetőségei minőségileg csökkennek, tudniillik megszűnt mindent eldöntő tekintély lenni.

Lényegében négy feladatköre van:

- probléma-megfogalmazó, -megjelenítő;
- közvetítő, koordináló, orientáló;
- külső kapcsolatokat építő, illetve a közösséget menedzselő;
- szociológiai intervenció (az emberi kapcsolatokat nyíltan vagy manipulálva közvetlenül alakító).

Sok vitát vált ki, de a gyakorlat mégis igazolt még egy vezető szerepet illetve szerepjogosultságot is, és ez az, amit úgy hívunk, hogy „diktátor-szerep”. Olyan esetben, amikor a zavar önveszélyeztető mértéket ölt, akkor a vezető felfüggeszti a működésképtelenné vált „demokráciát”, és az ügyek megfelelő elrendezéséig bevezeti a „diktatúrát” (a VE–GA történetében a leghosszabb ilyen időszak hat perces volt).

A közösség tehát semmiképp nem önálló, hiszen nem képes önmagát kezelni, kontrollálni, alakítani; nem egységes. A környezete más aktoraival szemben nem képes felnőttangúságra, nincs felnőttangú közösségi identitása.

A kielégítően sikeres tevékenység-sorozatban azonban gyors ütemben bontakoznak ki és zajlanak le az előbbi konfliktusos belső folyamatok. A szerveződés struktúrája hamar kialakul, a közösség belső viszonyai hamar letisztulnak, ami korántsem jelenti megmerevedésüket.

A sikeres tevékenység másik eredménye a termék, bár ez lehet kizárólag önmaga a közösség is. A termék-, az értékképzés kialakítja az „értékesítésben” való közös érdekeltséget.

A tudatosult közös érdek amellet, hogy utat nyit az érdekek világába, előlép elsődleges rendező, mozgató és szervező elvvé.

A közös érdek hozza létre elsőként a közösség szerves egységét, tehermentesítve az egységet mindaddig a saját személyén keresztül fenntartó, építő vezetőt.

8. Az öntevékeny közösség és a mozgalmi alakulat

A közösségfejlődés folyamatában az érdekközösség az első, amelyik a környezetével szemben aktív, kifejezetten valamiféle helyfoglalásra törekszik, szerves beilleszkedésre.

Újként való megjelenése egy kialakult kapcsolat- és érdekrendszerben szükségképpen problémákkal, konfliktusokkal jár, amik próbára teszik a közösséget összetartó erőket. Az érdekközösség azt is megtapasztalja érdekérvényesítési törekvései közepette, hogy nagyon befolyásolják működését a hozzá kapcsolódó és nem csak a hozzá kapcsolódó vélemények, érdekek, törekvések, tevékenységek.

Igen érzékenyen éli meg azt is, hogy számos vonatkozásban függ környezete különböző aktoraitól, számára jelentős részben ismeretlen folyamataitól, sőt, hogy ezeknek gyakran kiszolgáltatott.

Mindez sok más mellett három fő folyamatot bontakoztat ki az érdekközösségben, amelyek kezdetei természetesen már előbb megjelentek, de nem tudatosultak.

1. Tudatos és szervezett törekvést a környezet tényezőinek, folyamatainak megismerésére, a tudatukban való elrendezésére, a benne való eligazodásra.
2. Tudatos törekvés a környezetben való optimális hely-, cél- és feladatválasztásra, önmegfogalmazásra, felnőttangú önazonosításra.

3. Tudatos törekvés a belső és külső kapcsolatok olyan rendezésére, melyek optimális működést tesznek lehetővé (optimális információ-áramlást, döntés-előkészítést, döntést, végrehajtást, értékelést és korrekciót — vagyis optimális problémamegoldást).

A közösségen belül alapvető feladattá válik a kollektív bölcsesség intézményeinek létrehozása és érvényesítése, vagyis a demokratikus működési mód.

A kapcsolatokban követelmény a partnerekkel és szövetségesekkel, illetve az ellenfelekkel, konkurensokkal való viszonyok legmegfelelőbb rendezése.

A közösség mind tudatosabban képes meghatározni, befolyásolni a rá ható erőket, mindinkább ellenőrzi és alakítja a feltételeit, mind hatékonyabban képes formálni a környezetét.

A rá ható folyamatokban mindinkább eligazodik, sőt képes azokat a maga javára egyre inkább ki is használni.

Függése minőségileg csökken, és alávett függésből felnőtttrágú kölcsönös függéssé alakul. Önállóvá, öntevékennyé válik — öntevékeny közösséggé.

Jellemzői:

- identitív, öntörvényű, önmozgó (vagyis elsősorban önmaga által meghatározott);
- tartalmas és mély emberi kapcsolatok bonyolult hálózata (tevékenységi, érdeklődési illetve érzelmi, baráti „hálók”);
- vezetői központ, az úgynevezett centrum, amelynek tagjait nem választják, hanem kiválasztódnak (a jelenlegi társadalmi környezetben, amiben a csoportok gyakorlatilag kizárólag mint szervezetek jelennek meg, igen erős kényszer hat annak érdekében, hogy a tevékenység-közösség alakuljon szervezetté);
- igen erősek a kontrollmechanizmusok, a tevékenységek dokumentálásán alapuló értékelési folyamatok alapján és az állandó megmérettetés tükrében;
- az aktuális társadalmi környezetben — amiben az öntevékeny közösség ritkaság — fenti jellemzői, főleg az identitív jelleg miatt komoly vonzerőt jelent: ez rejti magában azt a lehetőséget, hogy egy mozgalmi alakulat kifejlődésének kiindulópontja legyen.

Hogyan jön létre a mozgalmi alakulat és mik a jellemzői?

Az önálló, öntörvényű közösségi lét önértékké válik, vonzerővé. Amennyiben a közösség ettől nem zárkozik el tudatosan, a taglétszám növekedésnek indul. A létszám növekedésével illetve az új — különböző személyiségű — tagok megjelenésével felerősödnek a differenciációs folyamatok, és megindul az egységes közösség sajátos „osztódása” különböző tevékenységű és természetű csoportokká.

Amennyiben megmarad illetve kialakul egy olyan központi mag az egyes csoportok tagjaiból, amely képes az igényeknek megfelelő identitív, koordináló és menedzser szerepeket betölteni, akkor fennmarad a csoportok együttműködése, együttélése — részei és alkotói egy sajátos eszmei, *érzelmi*, módszertani közösségnek, az úgynevezett centrumos mozgalmi alakulatnak.

A mozgalmi alakulat további jellemzői:

- az egyéneket jellemző legfontosabb értékeként jelennek meg a konkrét tevékenység, a hasznosítható és hasznosuló tudás, a megnyilvánuló őszinte és nemes érzelmek skálája és a másokkal való TÖRŐDÉS;
- ható közösségi értéként jelennek meg „ősi”, úgynevezett humán értékek, mint például az emberi méltóság, a szabadság, a szolidaritás, az egymásért való kiállás, az igazságosság és a legszélesebben értelmezett béke, a befogadó szeretet és a felnőttangúság;
- a mozgalmi alakulat nem képes létezni anélkül, hogy képet ne tudjon alkotni mindarról, ami rá hat, szüksége van egy csoportvilágrépre, csoportvilágnézetre, csoportideológiára;
- a mozgalmi alakulat legsajátosabb jellemzője az egészét összetartó azonosulási- vagy **identitásláncok** összessége. (Az identitáslánc a közvetítések, közvetítődések olyan rendje, amiben a legkülönbözőbb konkrétumokban és mélységben kialakult és tudatosult egyéni és csoportidentitások egymáshoz úgy illeszkednek, hogy egészük is közvetítődő identitása valamennyiüknek). A vezetőnek az identitásláncok egész rendszerét át kell látnia, tudatosan kontrollálnia, helyreállítania, módosítania, fejlesztenie.
- a mozgalmi alakulat — rendszerint egyszemélyi — vezetője az úgynevezett mozgalmi vezető, az aktuális társadalmi környezetben nélkülözhetetlen elvi alkotó és szociológiai intervenciók szerepkörrel (a centrum erőteljes kontrolljával);
- az egyes csoportok és közösségek úgynevezett közösségláncokba szerveződnek, amelyek csak különös esetben, és csak viszonylagosan különíthetők el;
- a mozgalmi alakulat egésze és centrumszerveződése szükségszerűen fejlődik politikai mozgalmi alakulattá illetve politikai közösséggé, *nem szükségszerű azonban a továbbiakban leírt fejlődési pálya szerinti továbbfejlődés, amennyiben a mozgalmi alakulat ezt nem kívánja, illetve ez a tevékenységéből adódó természetének ellentmondó.*

9. A politikai közösség, a politikai mozgalmi alakulat, a politikai népmozgalom és a politikai párt

Az öntevékeny közösségből kialakuló centrumos mozgalmi alakulat fejlődésének döntő követelményei:

- maradjon meg a centrum szerves kapcsolata a mozgalmi alakulattal;
- a szerves kapcsolat maradjon meg a vezető és a mozgalmi alakulat illetve a centrum között;
- szerves kapcsolat alakuljon ki a mozgalmi alakulat és környezete között;
- a belül képződő és a kifelé képződő határok folyamatos oldására kell törekedni.

Nem pusztán arról van azonban szó, hogy szervezeti értelemben még jelképesen sem engedhető meg (a) határok képződése, hanem arról, hogy a még aktuális funkcionális határok átlépésére is állandóan és intenzíven ösztönözni kell. Ennek módja a menedzselésnek egy

olyan sajátos rendszere, ami egyrészt minden, a centrum felé irányuló mozgást támogat, másrészt minden vállalható egyéni — esetleg kifelé mutató illetve politikai — útkeresést is. *A mozgalmi alakulatban így szabadon bontakozhatnak ki a csoportos és egyéni autonómiák, ami létének és továbbfejlesztésének alapfeltétele.*

Magától értetődő az, hogy a fejlődés ezen szakaszában a szervezeti keretek lehetetlenné teszik a további fejlődést. Egy lepusztult humán-infrastruktúrájú társadalmi környezetben egy centrumos mozgalmi alakulat expanziós képessége igen komoly. A centrumnak alapvető problémája, hogy ezt milyen fő csapásirányokba orientálja, miközben még a kívánatosnak vélt irányokban is követelmény az önkorlátozás illetve az alakulat korlátozása, hiszen a parttalan nyitás felszámolhatja.

Az expanzió két irányban is folyamatos. Egyrészt mind többen kerülnek a mozgalmi alakulatba spontán módon illetve a menedzselési rendszerek révén. Másrészt egyre nagyobb mértékűt ölt az alakulat résztvevőinek szerepvállalása különböző szervezetekben, amikben azonban érvényesítik saját identitásukat, a saját képükre alakítva azokat. Mindkét esetben a mozgalmi alakulat identifikációs és menedzser eljárás módjainak állandó fejlesztése, egyszersmind konkretizálása szükséges.

Emellett és emiatt a mozgalmi centrum képtelen kitérni még két kihívás elől.

Nem tud kitérni a mindennapi politizálás követelménye elől a mozgalmi alakulatot és tényezőit érintő kérdésekben. Nem tud azonban kitérni az elől sem, hogy identitásláncát a globális szintig kell tágítania, illetve más oldalról nézve a tudományos színvonalig kell fejlesztenie.

Ezen felismerések mellett a következők is szükségesek:

- a nemzeti és világtörténelmi sorsra jutás tudatosulása;
- a problémakezelés és a gondolkodás professzionális színvonalának követelménye;
- elengedhetetlen a kollektív bölcsesség belső intézményes rendszerének kialakítása, a résztvevők terhelésének, felelősségének csökkenése (egyszersmind nagyobb autonómiájuk).

A továbbra is csak funkcionálisan elkülönülő centrumban a következő új elemek bontakoznak ki:

- erősödő politikai, ideológiai azonosság-keresés;
- felerősödik az alternatívákra, az alternativitásra és az autonómiára való igény;
- felerősödik a kritikus és önkritikus szemlélet, megjelenik az igény a külső, szaktudományi kritikára;
- jellemzővé válik a politikai aktivitás, a már említett értelemben;
- meg bomlik a centrum viszonylagos homogenitása, és megindul közösséggé való összeszerveződése;
- az együttműködés alapja szellemileg mindinkább a világnézeti közösség, tevékenységileg a munkamegosztás, érzelmileg pedig a közös ügyek rendezéséhez kapcsolódó meggyőződés és hit.

A fentiekkel jellemezhető, meggyőződéses, a környezetét tudatosan alakító, a lényegi azonosságát ennek konkrétumaiban meglelő, cselekvési, szellemi és érzelmi a közösség a politikai közösség, ami szervesen, csak egy mozgalmi alakulat centumszerveződéséből fejlődhet ki.

A centrumnak ez a metamorfózisa a mozgalmi alakulat résztvevői jelentős fejlődésének eredménye, és annak fejlődése kíséri, amiben a centrum meg is szűnik kizárólagos meghatározónak lenni. Önmagában a szerves összetartozás már egyre kevésbé elégséges. Be kell következnie a konszenzusos szövetkezések korszakának, ami az alakulat felnőttrangúinak kapcsolatait új alapokra helyezi.

A szövetkezési folyamatok eredményétől és konkrétumaitól függ az, hogy a — változó összetételű — politikai közösséggé vált mozgalmi centrum továbbra is az aktuális állapotú mozgalmi alakulat centruma marad-e.

A legfőbb gondot az jelenti, hogy a centrum eddigi — kizárólag — funkcionális határait az alakulat felé két újabb határ egészíti ki. Az egyik az, amit a centrum (a politikai közösség) kialakuló politikai (ideológiai) meggyőződése jelent.

A másik új határ abból fakad, és ez már szervezeti karakterű, hogy az eddigi közösségi értelemben a saját bázisközösségükhöz tartozó centrumosok elsődlegesen immár a centrum politikai közösségéhez tartoznak.

Mik a feltételei annak, hogy a centrum továbbra is mozgalmi alakulata centruma maradjon, és a vezetésével *politikai mozgalmi alakulattá* váljon, amennyiben a mozgalmi alakulat úgy dönt, hogy kifejezetten „nagypolitikai” tevékenységet is kíván vállalni, végezni?

- Alapfeltétel a politikai aktivitás olyan szintje, ami átjárhatóvá teszi az újonnan keletkező határokat azáltal, hogy politikai azonosulásra készítet valamilyen módon és tartalommal.
- További feltételek a következők:
 - a centrum — mozgalmi alakulata általi — kontrolljának biztosítása;
 - a centrum-tevékenység teljes nyilvánossága;
 - a centrum nyilvános megbeszélésein állandó ülnöki részvétel és véleményezés (lehetőleg írásban);
 - feltétel annak elkerülése, hogy a centrum szervezetté alakuljon, és hogy szervezetalakítási törekvések centruma legyen;
 - a centrum nem lehet a mozgalmi alakulat és egyénei képviselője;
 - az identitáslánc részeként ki kell dolgozni a politikai elképzelések közvetítésének módjait és tartalmait;
 - minden azonosulási szinten biztosítani kell a megfelelő cselekvési lehetőségeket.

Mi jellemzi a politikai mozgalmi alakulatot?

- Sajátos politikai egység, de csak a legáltalánosabb s a legkonkrétabb ügyekben. Ennek alapján számosan létesítenek tagsági viszonyt különböző szervezetekben.
- Kifejezetten politikai értékek megjelenése.
- Az identitáslánc mindinkább kiegészül még egy sajátos ideológiai közvetítő láncsal is. Az ideológiai tartalmak azonban a mozgalmi alakulat alapjai felé haladva egyre „vulgárisabbak” és egyre kevésbé egyenműek.

+ + +

A VE–GA tapasztalatai eddig a szintig terjednek, azonban ezek alapján következtetések vonhatók le egy politikai párt szerves kifejlődésének útjára, módjára, működésére. A következőkben erre szeretnék kitérni.

A centrumos mozgalmi alakulat és a politikai mozgalmi alakulat — bár szervezeti értelemben nem határolódik el környezetétől — két szempontból is korlátozott illetve határai vannak.

Egyrészt kifejezetten helyi karakterű egészében és részeiben is. Másrészt optimális létszáma — tapasztalataink szerint — 300–400 fő, amibe természetesen a „csak” szimpatizánsok nem tartoznak bele.

A létszámhatárt azonban az alakulatok nagyobb hányada azonban el sem éri, hiszen jellemzően sok különböző karakterű alakul meg egyidejűleg, helyi sajátosságokkal kiegészülve. Másrészt a túlnövekedett alakulatok — hasonló szempontok szerint — önállósuló mozgalmi alakulatokra bomlanak.

Ez utóbbiak között természetes egy újabb minőségű összeszerveződési folyamat, de ez kibontakozhat nem közös alapon keletkezett alakulatok között is valamilyen ügy mentén, aminek ezen a szinten már okvetlenül politikai karaktere van.

Kettő vagy több centrumos vagy politikai mozgalmi alakulat együttműködéseként születik a népmozgalom.

A népmozgalom megszületésére a vezető centrumok, politikai közösségek számára új kihívásokat jelent.

- Követelménnyé válik a tudatos, programszerű területi és országos politizálás.
- A közvetítési folyamatok mind nagyobb hányadát kell átvinni egy erre megfelelő intézményes tájékoztatásba, amely a visszacsatolást is biztosítja.
- Szükséges a centrumok, politikai közösségek összeszerveződése, politikai szervezetté alakulása.

A népmozgalmak centrumában megszerveződő politikai szervezetek alakulhatnak meg szerves módon „alulról” kifejlődött politikai pártként.

A politikai párt néhány fő jellemzője a következő:

- Népi centrum, amely a társadalmi szervezetrendszer egy integráns politikai szervezetévé alakul, annak szabályai és követelményei szerint. A mozgalmi alapjával való kapcsolatrendszerét tudatosan fejleszti, alakítja.
- Az adott körülmények között lehetséges legminimálisabb kötöttségekkel járó szervezeti formát alakítja ki, nagyon komoly gondot fordítva az ezek határait áttörő közvetítési, közvetítődési rendszerek fejlesztésére a mozgalmi alapig.
- Meghatározóan önfinanszírozó (illetve alkotmányos módon államilag támogatott).

Korom Pál

A közösségfejlődés vázlatos rendszere

1. védekező jellegű közönyösök csoportja

2. családszerű közösség

3. problémaközösség

4. akcióközösség

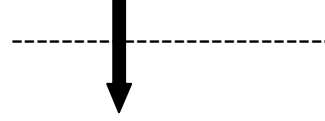
5. tevékenység-közösség

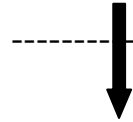
6. érdekközösség

7. öntevékeny közösség

9. politikai közösség

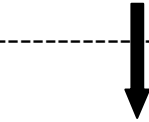

12. politikai párt

8. centrumos mozgalmi alakul

10. politikai mozgalmi alakulat

11. politikai népmozgalom

